

2020-10-08

Livmoderhalscancer kan utrotas

Varje år avlider 150 kvinnor i Sverige av livmoderhalscancer. Men så behöver det inte vara. Beräkningar visar att om fler unga vaccineras skulle det virus som orsakar livmoderhalscancer kunna utrotas inom en femårsperiod. Samtidigt är det för många kvinnor som inte går på screeningen för att upptäcka cellförändringar i tid. Förra året var det tre av tio som inte hörsammade sin kallelse för att gå på gynekologisk cellprovtagning inom ett år. Ser man i ett längre perspektiv är det en av fem kvinnor som inte tagit ett cellprov inom rekommenderat intervall.

Cancerfonden uppmanar därför

1. Sveriges regering att utlysa ett nationellt mål att utrota livmoderhalscancer och dedikera resurser för att ge fler tillgång till vaccin
2. Sveriges kommuner och regioner att aktivt arbeta för ett högt deltagande i vaccinations- och screeningprogram
3. Sveriges alla kvinnor att hörsamma sina kallelser och regelbundet lämna cellprov

Livmoderhalscancer är den tredje vanligaste cancerformen hos kvinnor 20 - 49 år

Varannan till var tredje dag dör en kvinna i Sverige av livmoderhalscancer. Det är den tredje vanligaste cancerformen hos kvinnor mellan 20 och 49 år, efter bröstcancer och hudcancer. Livmoderhalscancer drabbar ofta relativt unga kvinnor. För de som överlever kan behandlingen ofta innebära svåra biverkningar så som infertilitet.

HPV (humant papillomvirus) ligger bakom i stort sett alla fall av livmoderhalscancer. Det är Sveriges vanligaste sexuellt överförbara infektion. De flesta infekteras med en eller flera olika typer av viruset¹ under sin livstid, och HPV sprids framförallt mellan ungdomar och unga vuxna.

Hos vissa som infekteras läker inte infektionen, och för dem finns en ökad risk att utveckla livmoderhalscancer, men även cancer i svalgregionen och i könsorgan. I Sverige behandlas över 8 000 kvinnor årligen mot cellförändringar, 550 kvinnor utvecklar livmoderhalscancer och cirka 150 dör i sjukdomen.

Mot HPV finns ett väl beprövat och effektivt vaccin. Sedan 2012 ingår HPV-vaccination i det allmänna vaccinationsprogrammet för flickor och från och med hösten 2020 erbjuds det alla barn i årskurs 5 eller 6.²

Vaccinationsprogrammet innebär att allt fler får ett gott skydd mot HPV, att spridningen minskar och att viruset på sikt kan utrotas. Redan i dag är omkring 80 procent av kvinnor i de övre tonåren vaccinerade. Men att nå en mer omfattande immunitet tar med dagens insatser tid; de allra flesta unga vuxna saknar skydd mot HPV och det är framförallt mellan ungdomar och unga vuxna som viruset sprids. Om fler vaccineras kan spridningen av HPV som kan utvecklas till cellförändringar och cancer stoppas.

Cancerfonden anser att regeringen ska ta ett nationellt ansvar för att ge fler tillgång till vaccination mot det cancerframkallande viruset.

I dag kallas kvinnor med regelbundna intervall till screening för att tidigt identifiera cellförändringar som kan utvecklas till livmoderhalscancer, de förändringar som alltså orsakas av HPV. Att delta i screeningen är en av de viktigaste åtgärderna kvinnor kan göra för att minska risken att drabbas av livmoderhalscancer. Ändå handlar det i vissa delar av landet och åldersgrupper om så få som 60 procent som deltar inom ett år efter att de

Cancerfonden anser att regeringen bör avsätta resurser för de insatser som krävs för ett utökat vaccinationserbjudande under den begränsade tid som bedöms behövas för att uppnå en hög immunitet.

¹ De finns flera typer av HPV av vilka sex typer kan orsaka cancer.

² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/vaccinationer/vacciner-a-o/humant-papillomvirus-hpv/>

³ I åldrarna 23-25 handlar det om drygt 50 000 kvinnor som deltar i screeningprogrammet och kostnaden för vaccinet är 450 kronor.

⁴ Se s.15 <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-screeningprogram/screening-livmoderhalscancer-halsoekonomi-bilaga.pdf>

kallats. Även om fler lämnar cellprov i andra sammanhang och den totala täckningsgraden är högre än deltagandet i screeningprogrammet är det ett skört system att förlita sig på. Om fler kvinnor deltar i screeningprogrammen och personer med risk att utveckla cancer noggrant följs upp kan många cancerfall förebyggas. Om fler vaccineras och om fler deltar i screeningen kan livmoderhalscancer till och med utrotas.

Livmoderhalscancer är ett globalt problem.

Världshälsoorganisationen, WHO, har enats kring en resolution med mål att verka för en global utrotning av livmoderhalscancer. Sverige har undertecknat men har ännu inte satt ett nationellt mål som exempelvis Australien redan gjort där man bestämt sig för att utrota sjukdomen till 2028. Även Sverige bör formulera en sådan ambition. Med Sveriges etablerade screening- och vaccinationsprogram finns möjligheten att inom en nära framtid dels stoppa spridningen av HPV dels upptäcka fler fall av förstadiet till cancer - och utrota en cancerform.

Ett nationellt initiativ att utrota livmoderhalscancer som säkerställer en jämlik tillgång till vaccin – för fler.

HPV sprids framförallt mellan ungdomar och unga vuxna. Det innebär att en minskning av viruset i den åldersgruppen kraftigt kan påverka förekomsten av HPV - och därmed utvecklandet av många cancerfall.

I dagsläget erbjuds landets kvinnor i åldrarna 23 - 29 cellprovtagning vid tre tillfällen, vilket sker under ett fysiskt vårdbesök. De allra flesta i den åldersgruppen hörnsammar också sin kallelse till screeningen. Om dessa kvinnor i samband med de två första tillfällena vaccineras mot HPV skulle immuniteten mot HPV öka dramatiskt inom den grupp där viruset sprids som mest. Förekomsten av viruset skulle till och med kunna bedömas som eliminerad inom en period om 5 - 6 år. Eftersom strukturer för att kalla och resursmässigt utrymme för att fysiskt träffa dessa kvinnor redan finns handlar den extra kostnaden framförallt om själva vaccinet. Det är en kostnad som enligt expertisen uppskattas till omkring 25 miljoner kronor per år.³

Kostnaden för vaccinationer kan ställas i relation till att kostnaden - utöver priset av mänskligt lidande för den drabbade och de närstående - för vård vid avancerad form av cancer som har lett till dödsfall år 2014 uppskattades till omkring 770 000⁴ kronor per kvinna, och att det handlar om 150 kvinnor varje år som avlider till följd av livmoderhalscancer.

Regionala krafttag för ett högt och jämlikt deltagande i screening

Socialstyrelsens rekommendation från 2015 är att hälso- och sjukvården bör erbjuda screening för livmoderhalscancer och cellprovtagning med analys för HPV.

Antal kvinnor som fått en kallelse 2018 och inte tagit gynekologiskt cellprov innan 2019-12-31.

Län	Antal kallade kvinnor	Andel kallade kvinnor som inte hörnsammat kallelsen	Antal kallade kvinnor som inte hörnsammat kallelsen
Kalmar	3 983	16 %	637
Gotland	1 938	40 %	775
Norrbottn	7 779	19 %	1 478
Blekinge	6 570	24 %	1 577
Gävleborg	6 383	25 %	1 596
Dalarna	13 564	14 %	1 899
Kronoberg	7 424	26 %	1 930
Västerbotten	10 450	20 %	2 090
Västernorrland	8 505	24 %	2 041
Halland	14 544	18 %	2 618
Södermanland	12 700	22 %	2 794
Örebro	14 381	23 %	3 308
Jönköping	19 787	18 %	3 562
Jämtland	18 860	20 %	3 772
Västmanland	10 863	49 %	5 323
Östergötland	20 199	29 %	5 858
Uppsala	19 264	41 %	7 898
Värmland	10 592	19 %	2 012
Stockholm	103 878	43 %	44 668
Västra Götaland	84 118	23 %	19 347
Skåne	61 263	33 %	20 217
Hela landet	457 045	29 %	132 543

Det har tagit tid men idag följer de flesta regioner rekommendationen.

Det är fortfarande för många kvinnor som inte går på den screeningen som kan upptäcka cellförändringar i tid. Under 2019 var det tre av tio (29 procent) som inte hörnsammade sin kallelse för att gå på gynekologisk cellprovtagning, ett år efter att kallelsen skickades ut.

Omkring 457 000 kvinnor över hela landet fick en ny kallelse till gynekologisk cellprovskontroll under 2018. Av dessa var det över 130 000 kvinnor som inte deltog i screeningprogrammet inom ett års tid. Ser man i ett längre perspektiv är det en av fem kvinnor som inte tagit ett cellprov inom rekommenderat intervall.

Deltagandet i cellprovtagning ser olika ut över landet. I Stockholm var det nästan 43 procent av kvinnorna mellan 23 och 70 år som inte hörnsammade kallelsen ett år efter att den skickats ut. Följer man upp under längre

tid är den siffran betydligt bättre. I Skåne var det 33 procent som uteblev och i Västra Götaland 23 procent.³

Tidig upptäckt är avgörande. Cancerfonden menar att Sveriges alla regionala politiska organ med ansvar för hälso- och sjukvård bör ställa sig bakom målet att utrota livmoderhalscancer. Sveriges kommuner och regioner bör enas om att aktivt delta i arbetet och verka för ett högt deltagande i screening- och vaccinationsprogram. Varje region behöver prioritera riktade insatser utifrån de lokala behoven. Över landet finns goda exempel på olika metoder för att nå dem som uteblivit under en längre tid – för att rädda liv.

Slutsatser

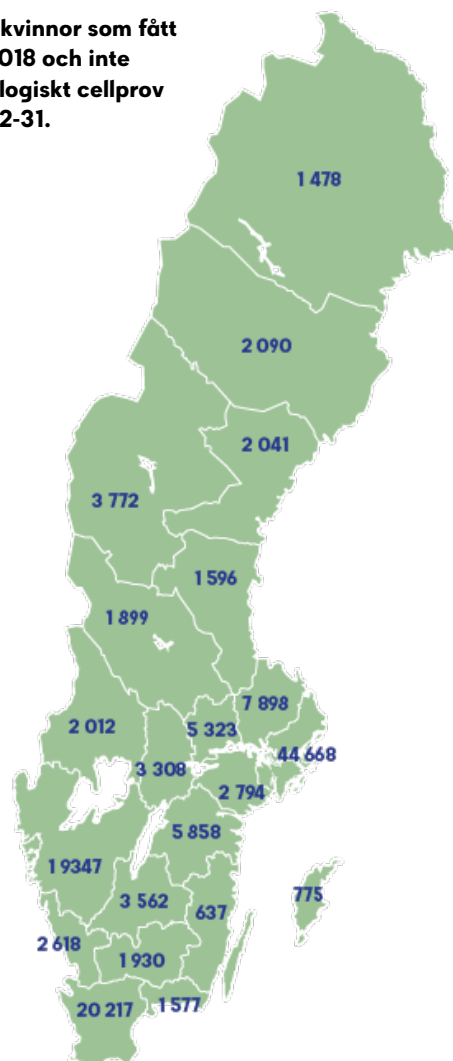
Med politisk vilja och beslutsamhet kan livmoderhalscancer utrotas. Insatserna och de utökade kostnaderna är begränsade i tid och omfattning. Genom att stoppa spridningen av HPV, räddas livet på hundratals kvinnor.

Vi uppmanar till ett nationellt initiativ för att tillsammans utrota livmoderhalscancer.

- Regeringen behöver säkerställa riktade resurser för HPV-vaccin till fler.
- Varje region behöver ta ansvar för att säkerställa ett högt deltagande i vaccinations- och screeningprogram.
- Ser vi var och en till att ta möjligheten att delta i screening- och vaccinationsprogram kan vi tillsammans utrota livmoderhalscancer.

Karta. Antal kvinnor som fått en kallelse 2018 och inte tagit gynekologiskt cellprov innan 2019-12-31.

³Siffrorna kommer från Nationellt kvalitetsregister för Cervixprevention 2020.

http://nkcx.se/templates/_rsrapport_2020.pdf